

Stefan Cichy

Ks. prałat dr Walery Jasiński (1904-1981) : szkic biograficzny i bibliografia za lata 1933-1939

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 27-28, 229-233

1994-95

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STEFAN CICHY

KS. PRAŁAT DR WALERY JASIŃSKI (1904—1981).**Szkic biograficzny i bibliografia
za lata 1933—1939**

W czasie Konferencji Rektorów Polskich Wyższych Seminarium Duchownych i Sympozjum Polonijnego, które odbyły się w Seminarium Polskim w Orchard Lake w Stanach Zjednoczonych w dniach 11—13 sierpnia 1992 r.¹, księża związani z tym Seminarium kilkakrotnie podkreślali zasługi ks. prał. Walerego Jasińskiego, kapłana diecezji katowickiej, dla szkół w Orchard Lake i dla Polonii. Rektorzy odwiedzili także cmentarz Holy Sepulchry w Southfield, gdzie znajduje się jego grób.

Z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa ks. W. Jasińskiego została wydana w USA pamiątkowa broszura ukazująca jego życie i działalność². Po jego śmierci ukazał się na łamach katowickich „Wiadomości Diecezjalnych” krótki nekrolog³. Ks. Norbert Osmańczyk, absolwent Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach, napisał pracę magisterską poświęconą temu zasłużonemu dla Polonii kapłanowi⁴. Fragmenty tej pracy drukowane były w Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych⁵.

Sporo uwagi poświęcił interesującemu nas kapłanowi ks. Roman Nir. Autor ten nie tylko ukazał ks. W. Jasińskiego jako badacza duszpasterstwa polonijnego, ale sporządził również bibliografię jego prac za lata 1940—1980⁶, wykaz dysertacji napisanych pod jego kierunkiem w latach 1962—1975 (113 prac dyplomowych studentów z Orchard Lake)⁷ oraz zestawił wybór artykułów o Słudze Polonii⁸.

Obszerniejsze wspomnienie o ks. Jasińskim napisał ks. Zdzisław Peszkowski⁹. Krótsze wspomnienie tego samego Autora znaleźć można w książce napisanej z okazji 100-lecia Polonijnych Zakładów Naukowych w Orchard Lake¹⁰. Choć o ks. W. Jasińskim ukazało się sporo opracowań, to z okazji 70-lecia Diecezji Katowickiej warto krótko przypomnieć tę postać, a przede wszystkim uzupełnić dane dotyczące jego bibliografii.

W niniejszym szkicu pragniemy najpierw krótko przypomnieć sylwetkę zasłużonego kapłana. Następnie przedstawimy bibliografię jego książek i artykułów za lata 1933—1939. Nie znalazła się ona ani w opracowaniu ks. Jerzego Pluty *Wkład duchowieństwa pochodzącego ze Śląska Górnego i Cieszyń-*

¹ *W trosce o Polonię*. Materiały z Konferencji Rektorów Wyższych Seminarium Duchownych Diecezjalnych i Zakonnych w Polsce oraz Sympozjum Polonijnego w Orchard Lake, 11—13.VIII.1992 (pod red. ks. St. Flisa i ks. Fr. Kopera), Orchard Lake — Pelplin 1993.

² *Złoty jubileusz Sługi Polonii 1928—1978*, Orchard Lake 1978, 50.

³ J. Kiedos, *Nekrologi: Ks. dr Walery Józef Jasiński*, WD 51 (1983) 15—17.

⁴ N. Osmańczyk, *Ks. Walerian Jasiński jako duszpasterz i działacz społeczno-narodowy*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dra Józefa Kiedosa na seminarium z Historii Kościoła w Polsce, Katowice 1985, ss. 166 + 4 mapy.

⁵ Ks. Walerian Jasiński, *duszpasterz i działacz społeczno-narodowy (Materiały do biografii)*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 17 (1984) 213—221.

⁶ Ks. prof. dr Walery J. Jasiński 1904—1981 jako badacz duszpasterstwa polonijnego, w: *Źródła do historii Polonii*, Orchard Lake 1982, 243—308.

⁷ Tamże, 261—297.

⁸ Tamże, 306—307.

⁹ *ABC Polonii świata: ku chwalebnej pamięci Walerego Jasińskiego*, Orchard Lake 1985.

¹⁰ *Ludzie stulecia 1885—1985*, Orchard Lake (Lublin) 1990, 177—185.

skiego w nauki teologiczne (*Materiały*)¹¹, bo Autor przedstawia tylko bibliografie kapłanów urodzonych na Śląsku, ani w *Słowniku Polskich Teologów Katolickich* wydanym przez Akademię Teologii Katolickiej¹², ani we wspomnianej pracy magisterskiej.

Zanim omówimy życie i działalność ks. W. Jasińskiego, trzeba zaznaczyć, że w dokumentach dotyczących jego osoby występuje łacińskie imię Valerius oraz polskie Walerian i Walery. Sam ks. Jasiński podpisywał się do 1930 r. imieniem Walerian¹³, a od listu do ks. biskupa z 20 czerwca 1930 r. do końca życia imieniem Walery, zaś dokumenty kurialne od 1934 r. używają imienia Walery i Walerian¹⁴.

Walery Józef Jasiński urodził się 21 lutego 1904 r. w Koszalinie na Pomorzu. Jego rodzicami byli Jakub, podkomorzy miejski (dyrektor kasy) i Wiktoria z domu Błażejewicz. Kiedy Walery miał 4 lata, rodzice przenieśli się na Górny Śląsk do Mysłowic. Tu uczęszczał on w latach 1911—1915 do szkoły podstawowej. Tu też w latach 1915—1922 uczęszczał do gimnazjum klasycznego. W roku szkolnym 1922—23 był uczniem gimnazjum klasycznego w Katowicach i w tym gimnazjum zdawał maturę. Dnia 18 września 1923 r. przyjął w kościele parafialnym w Mysłowicach z rąk bpa Augusta Hlonda sakrament bierzmowania, obierając sobie za patrona bierzmowania św. Ałojzego¹⁵. W latach 1923—1925 jako alumn Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Egzaminy w sesji letniej 1925 r. zdał z wynikiem eminenter. Jesienią 1925 r. został skierowany przez administratora apostolskiego Augusta Hlonda na studia w Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Przed wyjazdem na studia prosił 21 czerwca 1925 r. o pierwszą tonsurę i pierwsze święcenia niższe. Tonsury udzielił mu w dniu 4 lipca 1925 r. w kościele jezuitów w Krakowie biskup książę Adam Sapieha, a nazajutrz w tym samym kościele z rąk tego samego biskupa przyjął święcenia ostiariatu i lektoratu¹⁶. W czasie trzech lat studiów rzymskich kleryk W. Jasiński mieszkał w Kolegium Polskim. Święcenia egzorcystatu i akolitatu otrzymał w Rzymie dnia 20 lutego 1927 r. z rąk Wikariusza Wiecznego Miasta, kard. Bazylego Pompilja¹⁷. W czasie wakacji 1928 r. spędzanych w Polsce otrzymał dyspensy od interystiów przyjął święcenia wyższe z rąk ks. biskupa Arkadiusza Lisieckiego: subdiakoniat dnia 26 sierpnia w kaplicy biskupiej w Kokoszycach, diakonat dnia 23 września w kaplicy biskupiej w Katowicach i tamże dnia 14 października święcenia kapłańskie¹⁸. Neoprezbiter Walerian Jasiński odprawił swoją Mszę św. prymicyjną w Mysłowicach dnia 17 października 1928 r. Na obrazku prymicyjnym wypisał sobie słowa psalmu 72: „Ująłeś mnie, Panie, za prawą rękę moją, a według woli Twojej prowadziłeś mnie”. Krótko po prymicjach powrócił do Rzymu, by skończyć czwarty rok studiów teologicznych i uzyskać doktorat z teologii. Mieszkał wtedy zgodnie z życzeniem bpa A. Lisieckiego w Instytucie Polskim przy via Pietro Cavallini 38. Rektor tego Instytutu, ks. Tadeusz Zakrzewski, w liście do bpa A. Lisieckiego z dnia 17 grudnia 1928 r. pisał o ks. Jasińskim, że „to zdolny i miły ksiądz”¹⁹. Po zdobyciu doktoratu w 1929 r. ks. Jasiński wrócił do diecezji katowickiej.

Ks. dr W. Jasiński dekretem PJ XIV 3 z dnia 19 sierpnia 1929 r. został skierowany przez Kurie Diecezjalną jako wikariusz do parafii św. Jana i Pawła w Katowicach-Dębie, a jednocześnie był katechetą w Szkole Handlowej w Katowicach. Z początkiem roku szkolnego 1930/31 został mianowany katechetą w Państwowym Żeńskim Seminarium Nauczycielskim w Nowej Wsi (dziś Wirek, dzielnica Rudy

¹¹ Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 8 (1975) 199—258.

¹² T. 1—7, Warszawa 1981—1983.

¹³ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach, Akta personalne.

¹⁴ Np. Rocznik Diecezji Katowickiej z 1981 r. podaje na s. 13, 14, 337 imię Walerian.

¹⁵ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach, Akta personalne.

¹⁶ Zob. *Księga alumnów Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie*, poz. 20.

¹⁷ Zob. świadectwo święceń w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach.

¹⁸ Zob. *Księga alumnów Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie*, poz. 20.

¹⁹ Zob. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach, Akta personalne.

Śląskiej). Pismem z dnia 31 marca 1932 r. L.dz. 643 został mianowany przez bpa Stanisława Adamskiego kapelanem Śląskiego Harcerstwa w Nowej Wsi i Nowym Bytomiu. Po trzech latach pracy w Seminarium Nauczycielskim ks. Jasiński otrzymał bezpłatny urlop z tej pracy, a 23 stycznia 1934 r. zrezygnował z tego stanowiska.

Dekretem Nr PJ XIV 17/33 z dnia 16 września 1933 r. bp S. Adamski mianował go ojcem duchownym Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Jako ojciec duchowny zdaniem wychowanków „urabiał kleryków w duchu ofiary, wychowywał do dojrzałości w Chrystusie i w »masie« dostrzegał człowieka”²⁰. W Seminarium założył Straż Honorową i Sodalicję Mariańską. Za zgodą Biskupa Katowickiego odbył w dniach od 31 marca do 17 kwietnia 1934 r. podróż do Palestyny i Egiptu. Obowiązki ojca duchownego pełnił do 1935 r., kiedy to w wyniku wizytacji apostołskiej Seminarium Śląskiego decyzją Stolicy Apostolskiej nastąpiła zmiana na stanowisku rektora i ojca duchownego.

Dnia 25 września 1935 r. (dekret nr PJ XIV 28/35) ks. Jasiński został mianowany prefektem Prywatnego Gimnazjum św. Jacka w Katowicach oraz wizytatorem nauki religii w zakładach kształcenia nauczycieli i w szkołach zawodowych. W pierwszym roku działalności w gimnazjum św. Jacka założył Sodalicję Mariańską dla młodzieży męskiej. Dnia 29 lutego 1936 r. został mianowany asystentem kościelnym Koła Wiedzy Religijnej w Katowicach, a 12 września 1938 r. nauczycielem dydaktyki przy Państwowym Pedagogium w Katowicach.

Od 1933 r. wygłaszał referaty na różnych zjazdach, publikował artykuły, broszury i książki. Od 1 października 1931 r. starał się co trzy lata o zezwolenie Kurii Diecezjalnej na publikowanie artykułów o treści religijnej i społecznej. Od 1933 do 1939 r. opublikował blisko 30 pozycji.

Latem 1939 r. ks. Jasiński wyjechał za zgodą Kurii do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, by wziąć udział w światowej wystawie oraz zapoznać się z amerykańskim systemem wychowania młodzieży w szkołach technicznych. Wybuch II wojny światowej uniemożliwił mu powrót do kraju. Trafił wtedy do Zakładów Naukowych w Orchard Lake (w stanie Michigan, w diecezji Detroit) obejmujących High School, College i Polskie Seminarium Duchowne p.w. św. Cyryla i Metodego. Z tymi szkołami był związany 42 lata, do końca życia. Pracę w Seminarium Polskim zaczął wykładając katechetykę, teologię ascetyczną i mistyczną oraz homiletykę praktyczną²¹. Później pełnił w Zakładach Naukowych w Orchard Lake funkcję wykładowcy dogmatyki i apologetyki. O jego wykładach pisze ks. Z. Peszkowski: „Wykładowcą był nadzwyczaj interesującym, o szerokich horyzontach, zawsze starającym się dać jasny plan wykładu, a następnie sumującym plastycznie całość. Przed lekcją i po lekcji zawsze gotowy był do dyskusji i objaśnień. Egzaminy nigdy nie były zaskoczeniem. Spekulatywny umysł, ćwiczony w dobrej szkole filozoficznej i w solidnej dyscyplinie teologii, dał się poznać w rzadkim charyzmacie przejrzystego przedstawiania tajemnic wiary świętej i życia”²².

Jako wykładowca dogmatyki zapoczątkował w 1942 r. w Orchard Lake organizowanie z okazji obchodu liturgicznego ku czci św. Tomasza z Akwinu sympozjów naukowych²³.

Od 1958 do 1979 r. był redaktorem wychodzącego od 1920 r. w Orchard Lake czasopisma „Sodalis”, które w 1971 r. zmieniło tytuł na „Sodalis-Polonia”. M.in. Ks. W. Jasińskiemu pismo to zawdzięczało wysoki poziom²⁴. Był on najdłużej

²⁰ Notatka ks. Konrada Szwedy w aktach personalnych w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach.

²¹ Zob. List do ks. biskupa Adamskiego z dnia 30 września 1939 r., AAK.

²² Peszkowski, *Ludzie stulecia*, 182.

²³ Por. R. N i r, *Stulecie Polskiego Seminarium w Orchard Lake w Stanach Zjednoczonych 1885—1985*, Orchard Lake 1987, 218.

²⁴ Por. tamże, 236.

redaktorem tego pisma²⁵. Stał się jego ostatnim redaktorem. Największym jego bólem w czasie trzyletniej ciężkiej choroby było zamknięcie „Sodalisa”²⁶.

Praca dydaktyczna i redakcyjna sprawiły, że do końca życia był kapłanem studiującym, posiadającym bardzo dobrą bibliotekę. Dzielił się z innymi tym, co przestudował²⁷.

W Stanach Zjednoczonych opublikował wiele artykułów i kilka książek. Bibliografia jego prac w j. polskim i angielskim napisanych w latach 1940–1980 obejmuje 702 pozycje. Nikt z profesorów Seminarium Polskiego w Orchard Lake nie miał tak wielkiego dorobku pisarskiego jak ks. dr Walery Jasiński²⁸.

Obok pracy pedagogicznej Sługa Polonii udzielał się także duszpastersko w parafiach Bożego Ciała, Przemienienia Pańskiego i Zmartwychwstania Pańskiego w Detroit oraz w parafii Świętej Trójcy w Windsor w Kanadzie²⁹. Ponadto prowadził rekolekcje dla siostr zakonnych i dla kapłanów, a także dni skupienia dla młodzieży i inteligencji. Prowadził audycje radiowe na tematy Polski. Działał w różnych stowarzyszeniach i organizacjach. Był wieloletnim kapelanem katolickiej organizacji „Veritas” w Detroit i w Windsor (Kanada)³⁰. Należał do Stowarzyszenia Polsko-Amerykańskich Historyków i był prezesem oraz członkiem zarządu tego Stowarzyszenia. Współpracował z Polskim Instytutem w Ameryce, Fundacją Kościuszkowską i Katolickim Stowarzyszeniem Filozofów³¹. Brał czynny udział w zjazdach homiletycznych polskiego duchowieństwa w Stanach Zjednoczonych w 1941 i 1946 r., na których wygłosił obszerne referaty³². W ramach działalności w Orchard Lake organizował także pielgrzymki do różnych sanktuariów, zwłaszcza do Rzymu i do Polski. Od pierwszych lat kapłaństwa należał do Unii Apostolskiej Kleru. Był kapłanem o żelaznej dyscyplinie, kontrolującym rytm życia kapłańskiego.

Utrzymywał stały kontakt listowny z biskupami katowickimi. Ks. biskup Stanisław Adamski pisał do niego w liście z dnia 28 stycznia 1957 r. (Nr 14-59/57), że „u nas stosunki się wyrównują i sędzę, że wielu naszych kapłanów z zagranicy będzie chciało i wróci znowu do swej diecezji. Czy zamierza Ksiądz Profesor iść także w tym samym kierunku? (...) Osobiście uważam jako rzecz pożyteczną, aby Naród Polski miał poważne ekspozytury poza granicami Polski i tym sposobem powiększał poważanie Polski wśród nie-Polaków”. Ks. W. Jasiński skorzystał z tej rady i pozostał w Stanach Zjednoczonych. Dnia 5 lipca 1958 r. został mianowany kanonikiem honorowym kapituły katowickiej, a 28 lutego 1963 r. prałatem domowym Jego Świątobliwości³³.

Mszę św. z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa odprawiał w Detroit w parafii Przemienienia Pańskiego w dniu 15 października 1978 r. siedząc w wózku inwalidzkim. Rak szpiku kości przykuł go do łoża boleści. Swą chorobę i cierpienia ofiarował w intencji Ojca św. i Ks. Prymasa³⁴. Swoje ziemskie życie zakończył dnia 19 listopada 1981 r. Pogrzeb odbył się w Orchard Lake w dniu 22 listopada 1981 r. Ciało jego wystawione było najpierw w budynku Galerii Zakładów Naukowych w Orchard Lake, a następnie odprawiona została Msza św. w kościele tychże Zakładów Naukowych. Po uroczystościach w Orchard Lake trumnę przewieziono na cmentarz Grobu Świętego w Southfield.

²⁵ Por. tamże, 249.

²⁶ Peszkowski, *Ludzie stulecia*, 180.

²⁷ Tamże, 182.

²⁸ Por. Nir, *Ks. prof. dr Walery J. Jasiński 1904–1981*, 249; Peszkowski, *Ludzie stulecia*, 183.

²⁹ Tamże, 248.

³⁰ Por. *Złoty jubileusz Sługi Polonii*.

³¹ Por. Nir, *Ks. prof. dr Walery J. Jasiński 1904–1981*, 248.

³² Tamże, 252.

³³ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Katowicach.

³⁴ Peszkowski, *Ludzie stulecia*; 179.

Po jego śmierci odnotowano m.in.: „Był wybitną sylwetką Polskiego Seminarium, profesorem, pedagogiem i kapłanem”³⁵. „Błogosławione było Seminarium Polskie w Ameryce począwszy od swego świątobliwego założyciela, ks. Józefa Dąbrowskiego, kapłanami, których życie było otwartą księgą. Jednym z najwspanialszych był ks. Walery Jasiński. Dwa przede wszystkim czynniki składały się na tę wspaniałość i czar życia kapłańskiego: spoglądanie na wszystko i rozwiązywanie wszystkiego przez pryzmat celu ostatecznego i partykularnego”³⁶.

BIBLIOGRAFIA PRAC KS. PRAŁATA DR. WALEREGO JASIŃSKIEGO ZA LATA 1933—1939

- Pytanie: grzech ciężki czy lekki? wedle katechizmu*. Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy 22 (1933) 129—131
- Nauczanie religii w duchu Akcji Katolickiej*, tamże, 155—159
- Cuda Boże w duszyludzkiej*, tamże 24 (1935) 405—409
- Na przełomie myśli wychowawczej. Pedagogika współczesna a pedagogika chrześcijańska* (Biblioteczka Akcji Katolickiej nr 32), Poznań 1936
- Tragedia domu rodzinnego i szkoły w złaicyzowanej Europie*, Ruch Katolicki 6 (1936) 429—446
- O wychowaniu rodzinnym i szkolnym w świetle nauki katolickiej*, tamże, 447—461
- Szkoła techniczna a chrześcijańskie wychowanie religijno-moralne*, w: *Ogólnopolski zjazd w sprawie szkół technicznych*, Katowice 1936
- Pedagogiczne zadania szkoły technicznej w świetle obecnego stanu techniki, wydajności pracy zawodowej, psychologii młodzieży*, tamże
- Projekt nowego katechizmu*, Katowice [b.r.w.]
- Światłocienie współczesnej pedagogiki* (Biblioteczka Akcji Katolickiej Nr 43), Poznań 1936
- Jak prowadzić lekcje religii nowoczesną metodą projektów?*, Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy 26 (1937) 20—27
- Czy umiesz wzbudzić akt żalu doskonałego?*, tamże, 102—104
- Katolickie postulaty w szkolnictwie zawodowym*, tamże, 151—156
- O ważnej książce. Kilka myśli w związku z dekretem Świętej Kongregacji Soboru o katechizacji*, tamże, 216—219
- Kwadratura koła w polskiej pedagogice*, Przegląd Powszechny t. 216 (1937) 149—158
- Urząd nauczycielski Kościoła a szkoła, czyli jak zbliżyć szkołę polską do ideału katolickiej szkoły polskiej*, w: *Wśród problemów szkoły i wychowania* [praca zbiorowa], Poznań 1937, 84—92
- Medytacje na okres Bożego Narodzenia*, Katowice 1937
- Rysunki kolorowe do nauki katechizmu*, Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy 27 (1938) 215—216
- Próby katechizmowego opracowania dogmatu o Mistycznym Ciele Chrystusa*, tamże, 279—283
- Ognisko metodyczne dla nauki religii*, tamże, 321—330
- O katolicką szkołę w Polsce*, Poznań 1938
- O katolicką pedagogikę w Polsce* (Biblioteczka Akcji Katolickiej Nr 104), Katowice 1938
- O roli szkoły w realizacji uchwał Synodu i odpowiedzialności katolików za stan nauczania i wychowania*, Katowice 1938
- Potrzeby katolickiej pedagogiki naukowej w Polsce*, Ateneum Kapłańskie 42 (1938) 360—376
- Wychowanie w czystości*, Wilno 1939
- Tragedia dydaktyki naturalistycznej*, Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy 28 (1939) 63—66
- O łasce Bożej* (szkic lekcji z dogmatyki), tamże, 228—234

³⁵ Ks. Nir, *Ks. prof. dr Walery J. Jasiński 1904—1981*, 260.

³⁶ Peszkowski, *Ludzie stulecia*, 180.